

Kirja-alan kyselystä

- Ansiokas ekosysteemitarkastelu, vahva painoarvo luku- ja kirjoitustaidon merkitykselle, konkreettisia toimenpide-ehdotuksia.
- Kirjastolaitos keskeinen ekosysteemit toimija: *”Kirjastojen vahva lakisääteinen asema sekä kirjamarkkinan monipuolisuuden ylläpitäjänä, kirjan elinkaaren pidentäjänä että lukutaidon rapautumisen hidastajana.”*
- *”Yleiset kirjastot ovat kyenneet kasvattamaan kirjahankintoja per lainaaja lainaajien määrän laskiessa eli säilyneet kilpailukykyisenä vaihtoehtona kirjan ystäville.”*
- Lukemisen väheneminen ja lukuaikapalvelut kilpailijoina.

- Kirjastokäytön korvausten uudistaminen kannatettavaa (rahoitus?)
- Erityistehtävien toimenkuvan laajentaminen: mielenkiintoinen ehdotus (rahoitus?)
- Kirjastoautotoiminnan kehittäminen kannatettavaa (rahoitus?)
- Kirjojen alvin laskeminen kannatettavaa (rahoitus?)
- Kirjoittamisen taide- ja ammattiopintojen kehittäminen: yhteys kirjastoihin kannatettavaa
- Lukutaitotyön laajentaminen luku- ja kirjoitustaitotyöksi ja sen strategisen johtamisen kehittäminen: kansallinen koordinaatio kannatettavaa
- Varastokirjaston kaukolainauksen palvelumaksut: hienoa, että tähän kiinnitettiin huomiota
- E-kirjaston kokoelmakartunta: työryhmän perustaminen kannatettavaa

Kulttuuripoliittisen selonteon toimeenpanosuunnitelma

Kirjastot toimenpiteiden kohteena tai vastuullisina:

- **Toimenpide 43 – kirjastojen rooli kulttuuriosallisuudessa (2026–).** Suunnitelman selkein kirjastokirjaus: vahvistetaan kirjastojen roolia eri väestöryhmiä tavoittavan kulttuuriosallisuuden edistäjinä ja kirjastopalveluiden tarjoajina. Vastuutahoina OKM ja kunnat, yhteistyössä Lupa- ja valvontavirasto, kirjastot ja kolmannen sektorin toimijat. Kirjaus liittyy tavoitteeseen, jonka mukaan eri väestöryhmien osallistumismahdollisuudet ovat yhdenvertaiset ja kansallinen resilienssi vahvistuu.
- **Toimenpide 12 – kirja-alan selvitys ja kansallinen toimenpideohjelma (2025–).** Kirja-alasta laaditaan selvitys ja valmistellaan kansallinen toimenpideohjelma kirjallisuuden ja lukemisen tukemiseksi. Vastuussa OKM, yhteistyössä kirjallisuuden alan toimijat.
- **Toimenpide 40 – lukutaito-ohjelma 2030 (2025–).** Toteutetaan kansallista lukutaito-ohjelmaa ja lukutaitostrategiaa seurantoineen; kirjastot ovat keskeisiä yhteistyötahoja kuntien, koulujen ja järjestöjen rinnalla.
- **Toimenpide 45 – media- ja informaatiolukutaito (2026–).** Panostetaan kaikenikäisten medialukutaitoon ja kansallisen resilienssin vahvistamiseen päivitettyjen mediakasvatuslinjausten mukaisesti. Vastuussa Taide- ja kulttuurivirasto; kunnat ja kirjastot nimetty yhteistyötahoiksi.

Tietovarannot ja infrastruktuuri

- **Toimenpide 2 (2026–).** Ylläpidetään ja uudistetaan kulttuuriperintö-, kulttuuriympäristö- ja arkistotietovarantojen säilyttämisen ja käytön fyysistä ja digitaalista infrastruktuuria. Yhteistyössä mm. Kansalliskirjasto, Kansallisarkisto, CSC, kirjastot ja arkistot.
- **Toimenpide 3 (2026–).** Vahvistetaan kulttuuriperintöalan varautumista ja kohteiden suojelua (mm. Haagin yleissopimus); Kansalliskirjasto mukana yhteistyöverkostossa.
- **Toimenpiteet 29–30.** Tekijänoikeusjärjestelmän teknisen infrastruktuurin kehittämisessä Kansalliskirjasto on nimetty yhteistyötahoksi (CITF-verkosto, tekijänoikeusdatan hallinnointi, tekoälykysymykset).

Kirjastot seurantaindikaattoreissa

Kirjastot näkyvät vahvasti myös vaikutusten seurannassa:

- **Fyysiset käynnit yleisissä kirjastoissa / asukas:** lähtötaso 8,63 (2023) → välitavoite 12 (2030) → tavoite 16 (2040). Tämä on suunnitelman sosiaalisen kestävyyskeskeinen mittari – ja varsin kunnianhimoinen, käytännössä käyntimäärän lähes kaksinkertaistaminen.
- **Finna-palvelun verkkoaineistot:** 3,2 milj. (2023) → 4,5 milj. (2030) → 6 milj. (2040), saatavuuden mittarina.

Kirjastoja koskevien ehdotusten poiminta: *Claude Fable 5 High*

Varastokirjaston maksuista

Yleisten kirjastojen neuvoston kokouksen 22.4.2026 [pöytäkirja](#):

Varastokirjasto uudessa organisaatiossa / Tomi Rasimus (paikalla) ja Ville Kajanne (etäyhteydellä), Kansallisarkisto

Tomi Rasimus esitteli tammikuussa 2025 kirjastoille tehdyn kyselyn tuloksia, joista nousi huoli palveluiden maksullisuuden vaikutuksista palveluiden käyttöön. Maksu säädettiin siitä huolimatta. Kirjastoja laskutetaan palvelujen käytöstä puolivuositain.

Ville Kajanne toimii digitoinnin ohjauksen ja säilytystilojen yksikössä. Erilaisia isoja toimipaikkoihin liittyviä hankkeita on käynnissä. Monista toimipaikoista tullaan luopumaan kustannussyistä. Toimitilastrategiaan on kirjattu tulevaisuuden toimintoja ja linjat työntekoon.

Tammikuussa toiminnassa oli pieni katkos. Siirtymäaika oli helmikuussa. Vastaanoton periaatteet päivitettiin maaliskuussa. Kajanne esitteli periaatteet. Musiikkiaineistojen vastaanotto on ruuhkautunut ja keskeytetty toistaiseksi. Muitakin aineistoja on reilusti yli vuoden edestä työjonossa.

Varastokirjaston kokoelmapolitiikka määritellään myöhemmin uudelleen, kun siirtymävaihe on selkeämmin ohi. Lähivuosina Varastokirjaston tiloihin tulee todennäköisesti muitakin toimijoita. Kirjastoaineiston vastaanottomääriä seurataan tarkasti.

Kysyttiin, miten maksullisuus on vaikuttanut kaukolainojen tilaamiseen. Ensimmäisen kuukauden aikana kaukolainojen tilaaminen väheni 68 %. Olisi hyvä tarkastella, miten AKE-kirjastojen kaukolainojen määrä on puolestaan noussut.

Keskustelussa todettiin, että maksullisuuden osalta ei tehty valtakunnallista vaikutusten arviointia kirjastojen kaukolainauksen kokonaisuuden näkökulmasta. Päätöksessä ei ole huomioitu kirjastojen toimivan tiiviissä yhteistyössä, eikä sitä, kuinka paljon kirjastot kaukolainoja tarjoavat. Muutos lisää painetta AKE-kirjastojen rahoitukseen, koska AKE-kirjastot kompensoivat nyt Varastokirjaston aiempia palveluita.

Kommentoitiin, että Varastokirjaston kokoelmapolitiikan laatiminen pitäisi tehdä vakaassa yhteistyössä yleisten kirjastojen kanssa. Tavoitteena pitää olla, ettei yleisten kirjastojen tarvitse alkaa kasvattaa omia varastojaan muutosten takia. Yleisten kirjastojenkin pitää miettiä omat kokoelmapolitiikat uudelta kannalta, kun Varastokirjastoon ei voi enää turvautua yhtä isosti kuin ennen.